

Dr. Hüseyin Burak ÖZGÜL

Varlık Fonları

Teori ve Uygulama Örnekleri

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2025

Şubat 2025

ISBN: 978-625-5957-26-9

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com
bilgi@filizkitabevi.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

*Nazmiye ve Gencer ÖZGÜL'ün
aziz hatıralarına...*

SUNUŞ

Dr. Hüseyin Burak Özgöl, İktisat Fakültesi Maliye Bölümünde lisans öğrencimdi; 2016 yılında mezun oldu. Daha sonra sınavları başarıyla geçerek bölümün Araştırma Görevlisi olarak atandı. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim dalında 2018 yılında savunduğu “Varlık Fonları ve Türkiye Varlık Fonu” konulu yüksek lisans tezi çok başarılı idi ve oy birliği ile geçti.

Elinizdeki “Varlık Fonları: Teori ve Uygulama Örnekleri” başlıklı güncellenmiş kitapta konu üç bölümde ele alınmaktadır. İlk bölümde Fonlar ve Varlık Fonu kavramı kapsamında, genel olarak fon kapsamındaki Varlık Fonlarının özellikleri, diğer fonlardan farkları, kuruluş amaçları ve sınıflandırılması ele alınmaktadır. İkinci bölümde dünyada Varlık Fonu uygulamaları olarak tarihsel gelişimin yanı sıra finansal sisteme etkileri ile Norveç, Çin, Abu Dabi, Singapur ve Kore’deki uygulamalar incelenmektedir. Üçüncü bölümde ise Türkiye’de Varlık Fonunun anonim şirket olarak hedefleri, finansmanı, kaynakları, portföyü, faaliyetleri ile denetimi açıklanmakta ve diğer ülkelerdeki uygulamalarıyla karşılaştırılmaktadır. Gerek kaynakçası gerekse kapsamı itibarıyla başka araştırmacılara da yol gösterici nitelikte bir kitaptır.

Dr. Hüseyin Burak Özgöl, orijinal konuları titiz çalışmalarla inceleyen bir akademisyendir. Bundan böyle de Maliye alanına katkılarını keyifle bekleyebiliriz.

Prof. Dr. Figen Altuğ
İstanbul, Şubat 2025

ÖNSÖZ

Varlık fonu, genel olarak ödemeler dengesi fazlalarından, döviz kuru işlemlerinden, özelleştirme gelirlerinden, devletin transfer ödemelerinden, mali fazlalardan ve doğal kaynak ihracatından gelen gelirlerle kurulan devlet sahipliğindeki yatırım fonu veya kuruluşu olarak tanımlanmaktadır. Temelde varlık fonlarının konjonktürel dalgalanmalara karşı ülke ekonomisini koruyarak istikrarı sağlama ve refah artışlarını gelecek kuşaklara aktarabilme gibi ikili bir amacı olduğu ifade edilebilir. Varlık fonları esas itibarıyla petrol, doğal gaz gelirleri olan ülkelerin kaynaklarının bir gün tükenme ihtimaline karşı, söz konusu kaynakların bir fon vasıtasıyla gelecek kuşaklara aktarılması ve ülke zenginliğinin artırılması amacıyla kurulmuştur. Ancak zamanla herhangi bir mali fazlası olmayan ülkeler de varlık fonu uygulamasına başvurmuşlardır. Bu kapsamda Türkiye’de de bir varlık fonu kurulmuştur. Bu kitapta varlık fonunun genel teorisi ve uygulama örnekleri verildikten sonra 2016 yılında kurulan Türkiye Varlık Fonu’nun dünyadaki uygulama örnekleriyle karşılaştırmalı analizi yapılacaktır.

Yazarın Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Teorisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programında 2018 yılında tamamlamış olduğu “Varlık Fonları ve Türkiye Varlık Fonu” başlıklı yüksek lisans tezinin çeşitli eklemeler yapılarak 2025 yılına güncellenmiş hali olan bu kitabın, kamu maliyesi, kamu bütçesi ve kamu fonları ile ilgilenen araştırmacılara, lisans ve lisansüstü öğrencilerine fayda sağlaması beklenmektedir.

Filiz Kitabevi çalışanlarına kitabın hazırlanma sürecinde verdikleri destek ve emek için teşekkür eder, kitabın okuyucuya faydalı olmasını temenni ederim.

Dr. Hüseyin Burak ÖZGÜL

2025, İstanbul

burak.ozgul@istanbul.edu.tr

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	V
ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX

BİRİNCİ BÖLÜM FONLAR VE VARLIK FONU KAVRAMI

1.1. KAMU GELİRLERİ VE GELİŞİMİ	1
1.2. FONLAR.....	4
1.2.1. Fonlara Başvurma Nedenleri	5
1.2.2. Fonlar ve Bütçeleme İlkeleri	5
1.2.3. Fonların Sınıflandırılması	7
1.2.3.1. Bütçe İçi Fonlar.....	7
1.2.3.2. Bütçe Dışı Fonlar	8
1.2.4. Bütçe Teorileri İçinde Fonlar	9
1.2.4.1. Klasik Bütçe Teorisi	10
1.2.4.2. Keynesyen Teori ve Fonksiyonel Maliye	11
1.2.4.3. Devri Bütçe Teorisi	12
1.2.5. Fon Uygulamaları	13
1.3. VARLIK FONU	14
1.3.1. Varlık Fonlarının Özellikleri	16
1.3.2. Varlık Fonlarının Benzer Fon ve Kuruluşlardan Farkları	20
1.3.3. Varlık Fonlarının Kuruluş Amaçları	24
1.3.4. Varlık Fonlarının Sınıflandırması	26

İKİNCİ BÖLÜM DÜNYADA VARLIK FONU UYGULAMALARI

2.1. VARLIK FONLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ	37
--	----

2.2. ULUSLARARASI ALANDA VARLIK FONLARI.....	42
2.3. VARLIK FONLARININ FİNANSAL SİSTEME ETKİLERİ	50
2.3.1. Devlet Kapitalizmi	59
2.3.2. Santiago İlkeleri	65
2.3.3. Varlık Fonu Yatırımları.....	68
2.4. VARLIK FONU UYGULAMA ÖRNEKLERİ	71
2.4.1. Norveç Devlet Emeklilik Fonu (Government Pension Fund-Global)	72
2.4.2. Çin Yatırım Şirketi (China Investment Corporation).....	76
2.4.3. Abu Dabi Yatırım Otoritesi (Abu Dhabi Investment Authority).....	81
2.4.4. Singapur Temasek Holding (Temasek Holdings)	85
2.4.5. Kore Yatırım Şirketi (Korea Investment Corporation)	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VARLIK FONU

3.1. TÜRKİYE VARLIK FONU VE TÜRKİYE VARLIK FONU YÖNETİMİ	
ANONİM ŞİRKETİ	93
3.1.1. Kuruluş Nedenleri	94
3.1.2. Hedefleri.....	97
3.1.3. Finansman Kaynakları.....	99
3.1.4. Portföyü.....	100
3.1.5. Organizasyon Yapısı.....	103
3.1.6. Denetimi	108
3.2. TÜRKİYE VARLIK FONUNUN DİĞER FON ÖRNEKLERİYLE	
KARŞILAŞTIRILMASI	110
3.2.1. Ekonomik Büyüklükler Açısından Karşılaştırılması	110
3.2.2. Finansman Kaynakları Açısından Karşılaştırılması	112
3.2.3. Amaçları Açısından Karşılaştırılması ve Sınıflandırılması.....	112
3.2.4. Hedefleri ve Yatırım Stratejileri Açısından Karşılaştırılması	114
3.2.5. Denetim Açısından Karşılaştırılması	115
KAYNAKÇA	117
ÖZGEÇMİŞ	131